

Johannes Koks prædiken "Det skal ej ske!" ved sørgefesten for Frederik d. 7's død

Taler

Johannes Kok
Sognepræst

Dato

19. december 1863

Sted

Burkal Kirke

- 1 For noget over en Måned siden lød Sörgebudskabet ud over vort Fædreland: Frederik den Syvende, den gode, folkekære Konge, er ikke mere blandt de Levende!
- 5 I Dag bringes hans jordiske Levninger til den gamle Kongestad Roskilde, hvor hans Støv skal hvile ved Siden ad hans Fædres, og rundt omkring i vort Land er der hos alle hans tro Undersætter dyb og velbegrundet Sorg, rundt omkring forsamle Menighederne sig i Guds Hus, som altid, for at høre, hvad Gud Fader, vor Skaber, den Herre Jesus, vor Frelser, den Helligånd, i Liv og Død vor
- 10 Trøstermand, vil tale til os.

Herren vor Gud taler til os mange Gange og på mange Måder: Han talte til os, da han kaldte vor Konge bort fra hans kongelige Trone og påmindede os om, at alt Kød er som Hø og al dets Herlighed som Markens Blomster. Men neppe var

15 Kongens Legeme blevet koldt i Døden, för også hans og vore Fjender talte til os, tilrøbte os med höjrøstede Ord, at nu skulde det ogsaa snart være forbi med det Lands Herlighed, som fra Arilds Tid er kaldet Danemarks Rige; nu skulde den visne som Markens Blomster al den Herlighed, som vore Digtere så ofte have berömmet, når de sang om "Danmark dejligst Vang og Vænge"; nu skulde vi,

20 hvem denne skönne Arvelod blev til Del, ikke have Lov til at være Herrer i vore Fædres Land, i vort eget Hus; nu skulde vort herlige gamle Modersmål, det eneste, hvori vi formå at tale Hjertets Sprog med hverandre og at samtale med vor Gud og Frelser, nu skulde det hånes og bespottes og omsider fordømmes til en forsmædelig Død!

25

Det er dog ikke første Gang, at vore Fjender tale således til os; det er kun en Gentagelse af Truslerne som de lød for seksten År siden. Den Gang svarede vor nu hensovende Konge - höjlovet være hans Ihukommelse ---: "Det skal ej ske"!

30 Og Svaret gentoges af tusinde og atter tusinde Munde. Og det skete heller ikke, sålænge Frederik den Syvende sad på Tronen.

Vil det nu ske, nu da hans Læber ikke mere kunne tale og hans Hånd ikke mere kan spænde Sværd ved Belte? Således spørges der med Bekymring ikke blot af de
35 Frygtagtige og Lidettroende, som mene, at Sejr i Krig kun sker ved Hærens Mangfoldighed, men også af dem, der af alt det Jordiske intet elske højere end Fædrenelandet, det fra Fædrene Nedarvede, Fortidsminderne og Modersmålet; ti Kærligheden har den Egenskab, at den let bliver bekymret.

40 Men Kjærligheden har også en anden Egenskab: der tror Alt, håber Alt; og Troen og Håbet have Forjættelse både for dette Liv og for det tilkommende. Lad os derfor i Tro og Håb vende os med dette Spørgsmål til Ham, som alene kan besvare det, til den Almægtige, som holder Kongernes og Folkenes Skæbne i sin Hånd og uden hvis Vilje ikke en Spurv, endnu mindre et helt Folk, falder til
45 Jorden.

Lad os høre, hvad Herren vor Gud vil tale til os! Således lyde de hellige Ord af den 46de Salme det 2det og 3dje Vers, som idag oplæses fra alle Landets Prædikestole:

50 “Gud er min Tillid og min Styrke, en Hjælp i Angester, som er befunden at være såre stor. Derfor ville vi ikke frygte, når Jorden end forandredes og Bjergene bevægedes og henfløj midt i Havet; om end Vandene deri bruse og oprøres, Bjergene bæve af deres stolte Bølger.”

55 Det var en ting Hjem søgelsestid for Juda Konge og Folk, til hvilken vor forelæste Tekst henpeger. De mægtige Assyrer, som havde undertvunget mange af deres Nabolande og holdt deres Beboere i Trældom, drog op mod Jerusalem og betegnede deres Vej med Ødelæggelse. Den fredsælle Konge i Juda, Esekias,
60 forsøgte i Begyndelsen at fri sig for sine Fjender ved Underhandlinger og Gaver, men han måtte snart erfare, at han ad Forsonlighedens Vej Intet opnåede af dem.

De toge vel imod alt det Sølv og Guld, han tilvejede dem, men de tilfredsstilledes
65 ikke derved. Jerusalem og Folkets Underkastelse var det, de fordrede; intet Mindre. Dog vilde de helst opnå dette uden Sværdslag; derfor forestillede de Kongen, hvor umuligt det vilde være for et så lille Folk som Juda Rige at modstå

dem, der havde undertvunget så mange Stæder og Lande; ja, frækt beråbte de sig
70 endog på, at de handlede efter Guds udtrykkelige Befaling: han havde selv givet
dem den Opgave at gå op og ødelægge Juda; og underfundigt søgte de at forlede
Folket til at falde fra deres retmæssige Konge og Herre.

Men Juda Folk vilde ikke indlade sig med sine Fjender, værdigede dem end ikke
75 et Svar; og dets Konge vendte sig til Gud i Bönnen, sigende: Jehova, Du som
siddet over Englene og alene er Gud over alle Jordens Riger, Du som har skabt
Himmel og Jord, böj Dit Øre og hør, oplad dit Öje og see: Assyriens Konge har
ødelagt Hedninger og deres Lande og overgivet deres Guder til Ilden, fordi de
vare ikke Guder!

80 Men på det alle Jordens Riger kunne forstå, at Du alene er Herre og Gud, så
frels os, Kære, af hans Hånd! Da svarede Herren ham på hans Bön ved Profeten
Jesajas, sigende: jeg har hørt, at du påkalder mig imod din Fjende, Assyriens
Konge, ham skal du dog ikke frygte, ti efterdi han opløfter sig imod mig, og
85 hans Skryden er kommen mig for Øre, derfor vil jeg give ham en Ring i Næsen
og et Bidsel i Munden og dreje ham omkring, så han skal vende tilbage den Vej
han er kommen!

Samme Nat udgik Jehovas Engel og slog 185,000 i Assyrernes Lejr, der den
90 næste Morgen lå som døde Kroppe; da vendte Sankerib hjem med Levningerne
af sin Hær og holdt sig siden stille i Ninive.

Således behagede det den Gang Herren at frelse et lille men samdrægtigt Folk fra
en overmægtig Fjende, og vel måtte den hellige Sanger med Juda Konge og Folk
95 udbryde: Gud er min Tillid og min Styrke, en Hjælp i Angester, som er
befunden at være såre stor.

Men vi vide, a. T., at Herrens Arm siden den Tid ikke er forkortet, vide, at som
han har mange Måder at tale til os på, så har han også mange Måder at hjælpe os
100 på. Når vi derfor i disse for vort Land og Folk farefulde Tider skue ud i den
uvisse Fremtid og bekymrede spørge: skulle vore Fjender, hvis Færd på det
nærmeste ligner Assyrernes, få Magt over os? Skal det nu ske, som de så ofte
have truet med? Da vil jeg først svare: vi behøve ikke at frygte --- når vi med
Sandhed kunne sige, at Gud er vor Tillid og Styrke! Da behøve vi ikke at frygte,
105 og jeg vil sige mere: da bör vi ikke frygte, da er det Synd af os, om vi ere
frygtagtige; ti have vi ikke selv befundet hvad Juda Folk befandt, at Guds Hjælp

i Angester er såre stor?

110 Da vore Assyrer forrige Gang kastede sig ind over vort Land, erfarede vi da ikke Sandheden af de gamle Ord: Sejr i Krig sker ikke ved en Hærs Mangfoldighed, men Styrken kommer fra Herren? Blev dog ikke den, at de måtte vende hjem den Vej, hvorfra de vare komne?

115 Visselig, det var Guds Nåde og Barmhjertighed imod os, intet Andet, der udrettede det, ti vi selv, ak, vi have syndet med vore Fædre, havde slet ingen Fortjeneste, som kunde bevæge ham til at hjælpe os.

Det var Guds Nåde, hans faderlige Forsyn, som i hin Trængselstid nylig havde
120 sat den Konge på Tronen, hvis Bortgang vi nu begræde, Kongen med det folkelige Hjertelag og de jævne Sæder og den aldrig kølnede Kærlighed til det Folk, i hvis Midte han var født og opvoksen, hvis Sprog han altid taledede og hvis Fortidsminder vare ham dyrebare, hvem Folket, og da navnlig Borger og Bonde, for disse Egenskabers Skyld elskede og sluttede sig til med en Tillid og
125 Hengivenhed, hvis Mage man skal gå langt tilbage i Historien for at finde.

Det var ved Guds Nåde, ved hans Arms mægtige Styrke, at vor lille Skare kunde stå fast og uforfærdet i Kamp mod Overmagten. Men han, som den Gang hjalp, skulde han ikke mere ville hjælpe --- ti at han kan, derom tvivle vi jo ikke ---? Det
130 beror på os selv, ti hvo troede på Herren og blev beskæmmet, hvo blev i Herrens Frygt og blev forladt?

Siger han ikke selv: kald på mig i din Nød, så vil jeg udfri dig og du skal prise mig? Lad mig minde Eder om en anden Begivenhed fra den gamle Pagts Tid,
135 næsten samtidig med den, om hvilken vi idag have talet: da Herren frelste Juda Konge og Folk fra Assyernes Overfald, fordi de satte deres Lid til ham, havde han ti År i Forvejen tilladt de samme Assyrer at tilintetgøre Broderfolket Israel og bortføre Mænd og Kvinder i Fangenskab; som den hellige Forfatter udtrykkelig tilføjer, fordi Israels Börn fandt på Ting, som ikke var ret mod
140 Herren deres Gud, foragtede hans Skikke og hans Pagt, som han havde sluttet med deres Fædre, og hans Love, som han havde vidnet for dem; derfor forskød Herren dem fra sit Ansigt og gav dem i Røveres Vold.

Se her, Venner, hvad det er der bringer Frelse og hvad der bringer Fortabelse
145 over et Folk! Du danske Folk, kom din Pagt med Gud ihu, og hans Love, som

han har vidnet for dig, stræb alvorlig efter at gøre dig mere og mere værdig til den Nåde og Barmhjertighed, han har vist dig og dine Fædre, til at nyde Fredens Velsignelse og de Frihedens Goder, som den hensovede Konge har skænket dig,
150 så behøver du ikke at frygte, om end Jorden forandredes og Bjergene bevægedes og henfløj midt i Havet; ti Bjergene skulle vel vige og Højene bevæges, men min Miskundhed skal ikke vige fra dig og min Pagt ikke bevæges, siger Herren, vor Forbarmer.

155 Nej, Herrens Pagt bevæges ikke: Det Stærkeste og Fasteste på Jorden, Bjergene kunne bevæges, men hvad Gud taledede på det Bjerg Sinai, det står fast og urokket igennem Tiderne, og Ret vedbliver at være Ret, Sandhed vedbliver at være Sandhed, om så hele Verden forenede sig om at erklære det Modsatte.

160 Og blandt de Ord, Herren der taledede, ere også disse: du skal ikke begære din Næstes Hus; forbandet være den, som flytter Naboens Grænseskel og foruretter den Svagere! Det Stærkeste og Fasteste på Jorden, Bjergene kunne bevæges, men det, som skete på det Bjerg Golgata, da Gud hengav sin enbårne Søn i Døden, det står fast og urokket igennem Tiderne, og når vi bevæges af Angest og den
165 Tanke ikke uden Grund opstiger i vore Hjerter: vil Gud hjælpe os, vi der må klage: ve et syndigt Folk, et Folk med svar Misgerning, da kalder Gud os til dette Bjerg, peger på Kristi Kors og siger: din Misgerning er bortvegen og din Synd forsonet.

170 Det Stærkeste og Fasteste på Jorden, Bjergene kunne bevæges, men indtil Dagenes Ende skulle de Troende vedblive at vandre fra Golgata til det andet Bjerg ved Jerusalem, som kaldes Oljebjerget, og der høre Evangeliet om Ham, der satte sig ved Guds højre Hånd, langt over alt Fyrstendømme og Myndighed og Magt og Herredømme af hvad Navn nævnes kan både i denne Verden og den
175 tilkommende; høre Forsikringen om, at Englene og Magterne og Kræfterne ere ham underlagte, og at altså Bjergene ikke bæve af deres stolte Bølger, ej heller Vandene bruse og oprøres, uden det sker med Hans Vilje, der atter i sin Tid skal rejse sig og sige: ti vær stille; hertil og ikke videre, her skulle dine stolte Bølger bryde sig!

180 Det var den Almægtige selv, på hvem Juda Konge og Folk troede og til hvem de satte deres Lid, det var Ham, hvis Pagt ikke bevæges, som afvendte den Fare, hvormed Assyrerne truede. Uden Ham vilde vor uforglemmelige Konge og hans lille Folk heller ikke være gåen sejrrig ud af den ulige Kamp, de havde at bestå i

Begyndelsen af hans Regering; uden Ham ville vi og vort Land heller ikke i Fremtiden beskærmes, ti

Hvor Herren ikke Huset bygger,

190

Der svigter Arbejd, Flid og Kunst;

Hvor Herren Staden ej betrygger,

195

Der våge Vægterne omsonst;

Men med fast Tro og Tillid til Ham kunne vi frejdigt synge:

Vor Gud han er så fast en Borg,

200

Han er vort Skjold og Værge,

Han hjælper os i Nød og Sorg,

205

Som til hans Banner sværge.

Men ved Siden af Tro og Tillid til Herren finde vi i den hellige Skrift optegnet et lidet Træk, som vi ikke tør forbigå, når Talen er om hvad det var der frelste Juda Konge og Folk fra de overmægtige Assyrer, og hvad det er der skal frelse os.

210

Der fortælles nemlig, som vi tildels have hørt, at Juda Folk ikke vilde indlade sig i nogen Forhandling med Fjenden, ikke en Gang vilde værdige ham et Svar, da han fristede det med store Løfter til Overgivelse, ti, står der, det var Kongens

215

Befaling: I må ikke svare ham!

Der fandtes altså i Juda Folk Lydighed mod Kongen og Troskab imod Fædrelandet, denne ueftergivelige Fordring til ethvert Menneske, som ikke vil pådrage sig Guds Vrede og strenge Straf. Og sikkerlig har denne Folkets værdige Holdning tildraget sig Fjendens Opmærksomhed og bidraget Sit til, at Sankerib ikke gjorde flere Forsøg på at indtage Juda Rige, men for Fremtiden holdt sig stille i sit Ninive.

220

225 Ville vi nogensinde vænte at få stadig Fred og Rolighed på vore Sletter; ville vi ikke hvert tiende eller tyvende År sende vore Sønner og Brødre ud på Valpladsen, hvor de udsættes for at komme til at ligge som døde Kroppe eller vende lemlæstede tilbage; da må vi tage Eksempel af Juda også i denne Henseende, da må Lydighed, ikke blot en tvungen, men en villig Lydighed mod
230 Kongen og en hjertelig Troskab mod Fædrelandet besjæle os Alle fra den Højeste til den Laveste; ellers --- det behøver man ikke at være nogen Profet forat kunne forudsige --- ville vore Assyrer, om de end nok så ofte drives hjem, aldrig holde sig stille i deres Ninive, men bestandig vende tilbage.

235 Kun tretten År ere svundne siden Våbene forrige Gang nedlagdes, og Beboerne af vor Provins uforstyrrede kunde hengive sig til Fredens Sysler, om de ellers havde villet det; og nu høre vi allerede igen Våbenbrag ved vore Grænser. Hvorfor blev Våbenhvilen så kort, hvorfor er Freden nu atter forstyrret, hvorfor har i disse Dage mangen Moder, Hustru og Brud med Tårer måttet tage Afsked
240 med deres Elskede?

Ja, jeg ved nok, at det går hos os, som da Akab beskyldte Elias for, at han forstyrrede Israel, og Elias svarede: nej, det er dig, som gör det! Nu vil Ingen bære det tunge Ansvar for Fredsforstyrrelsen, skönt det er klart nok, på hvem
245 det alene hviler, at det hviler på dem, der have "indladt sig med Fjenden".

Det var den Sorg, der knugede mest på vor hensovende milde, fredsælle Konges Hjerter, at der, selv efter at den udvortes Fred var vendt tilbage, vedblev at være en Del af hans Undersætter --- om end, Gud være lovet, kun en liden --- som ikke
250 vilde vende tilbage til den Troskab, enhver Borger er sin jordiske Konge og Fædreland skyldig; en Del, som kun ydede ham en tvungen Lydighed, men ikke, hvad han trængte til og skattede så höjt, en hjertelig Hengivenhed; en Del, som altid var misfornöjet, selv når han med sin redelige Vilje søgte at berede det nok så godt for dem; en Del, som --- ak, at jeg skal sige det --- hadede ham og
255 talte allehånde Ondt om ham.

Det Savn, den gode Konge følte derved, kunde den inderlige Kærlighed og Hengivenhed, hvormed det store Flertal af hans Undersætter hang ved ham, aldrig ganske erstatte.

260

Nu er Kong Frederik død, død bort fra Kærlighed såvelsom fra Had. Dog hvad siger jeg? Fra Hadet? Måske, det ville vi i det mindste håbe; --- men fra

Kærligheden? Ingenlunde! Om den skal en Slægt tale til den anden, og når vore
265 Börnebörns Börn og atter deres i sene År læse deres Fædrenelands Historie, da
skulle de på et af dens Blade finde indskrevet med store Træk: Frederik den
Syvende, kaldet den Folkekære, bødede atter Danevirke, som hans Forfædre
havde ladet forfalde, fredede om det danske Folkesprog i Sønderjylland,
befæstede Venskabet imellem de tre nordiske Riger, skænkede sit Folk Friheden,
270 værnede om dets Ære og Selvstændighed; derfor var han elsket og velsignet af
Folket, og dets Kærlighed var hans Styrke.

Vi have på denne Sörgefest for vor uforglemmelige Konge kastet Blikket tilbage
på den Tid, som svandt, og fremad mod den, som venter os; vi have nævnt som
275 vor Fremtids Fortrøstning, hvad der var vor Fortids Hjælp og Støtte: den
Almægtige, hvis Pagt ikke bevæges; vi have prist hans Nåde, at han i en farefuld
Tid kaldte Fredrik den Syvende på Tronen; men ihvorvel vi ikke uden dyb
Vemod kunne sende ham vort sidste Farvel, så have vi dog ikke villet udbryde i
trøstesløse Klagemål, fordi Herren i en ligeså farefuld Tid kaldte ham bort fra
280 os; ti dertil vilde der kun have været Grund, hvis hans Værk ikke levede efter
ham, men det gör det, Gud være lovet.

Der bor på Sletterne mellem Ejderen og Øresund et frit og selvstændigt Folk,
hvis store Flertal endnu stiger, som da det for seksten År tilbage istemte med
285 Kongen: det skal ej ske! Det er Kong Fredriks Efterladenskab. Og der sidder på
Tronen en ny Drot, en Sønderjyde, om hvem vi alt for længe siden have hørt, at
Gud er hans Tillid og Styrke, og at han er og hans Hus tjener Herren.

Også han er Kong Fredriks Efterladenskab; ti han har selv valgt ham til sin
290 Arving. Til denne vor nye Konge ville vi slutte os med Troskab og
Hengivenhed, idet vi håbe, at han ikke blot har arvet Fredrik den Syvendes
Trone, men også de Egenskaber, hvorved denne vandt vor Tillid og Kærlighed;
og hvilke Trængsler vi med vort Fædreneland efter den Alvises Råd end skulle
gennemgå ville vi altid ihukomme den apostoliske Formaning: Frygter Gud,
295 ærer Kongen! Amen.

Kilde

Manuskript taget fra "DET SKAL EJ SKE!" PRÆDIKEN PÅ SORGEFESTEN DEN 19 DESEMBER 1863 AF
JOHANNES KØK, SOGNEPRÆST I BURKAL VED TØNDER. KØBENHAVN. P. G. PHILIPSENS FORLAG.
THIELES BOGTRYKKERI. 1864. efter aftale med udgiveren.

300

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Den anden slesvigske krig 1864, Ophævelse af stavnsbåndet 1788-1800, Prædiken

305

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/johannes-koks-praediken-det-skal-eg-ske-ved-sorgefesten-for-frederik-d-7-s-dod>

310

315

320

325

330

335

340